

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 7ΗΣ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1974

ΕΙΣΗΓΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ Κ. ΔΙΟΝ. Α. ΖΑΚΥΘΗΝΟΥ

ΜΝΗΜΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ

Ἐπὶ τῇ ἑκατοστῇ ἐπετείῳ τῆς γεννήσεως τοῦ Κωνσταντίνου Καραθεοδωρῆ, μέλους αὐτῆς ἀπὸ τοῦ 1926 μέχρι τοῦ 1950, ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, συνερχομένη ἐν ἐκτάκτῳ συνεδρίῳ, τιμᾷ σήμερον τὸν μέγαν τοῦτον ἐργάτην τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπιστήμης. Ἀνάστημα τοῦ ὑπερορίου Ἑλληνισμοῦ, ἠκολούθησε τὴν τροχίαν παλαιῶν προδρόμων καὶ ἔφερε τὰ σύνορα τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰ Εὐρωπαϊκὰ καὶ τὰ παγκόσμια μήκη.

Τρεῖς ὀμιληταί, οἱ Ἀκαδημαῖκοι κύριοι Γεώργιος Ἰωακείμογλου, Ἰωάννης Θεοδωρακόπουλος καὶ Φίλων Βασιλείου θὰ ἐκθέσουν τὰ τοῦ βίου, τῆς δράσεως καὶ τοῦ ἔργου τοῦ τιμωμένου μέλους τῆς Ἀκαδημίας Κωνσταντίνου Καραθεοδωρῆ. Τὸ κείμενον τῆς ὀμιλίας τοῦ κ. Ἰωακείμογλου, ἀσθενοῦντος, θὰ ἀναγνώσῃ ὁ συνάδελφος ἐπὶ τῶν Πρακτικῶν γραμματεὺς κύριος Ἰωάννης Χαραμῆς.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ Κ. Ι. Ν. ΘΕΟΔΩΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Τὸν Κωνσταντῖνον Καραθεοδωρῆ ἐγνώρισα τὸ πρῶτον εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Θεσσαλονίκης, ὅπου ὑπηρέτην ὡς ὑφηγητής. Ὁ Καραθεοδωρῆ ἐπεσκέφθη τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Θεσσαλονίκης ὡς *cum gratia* τῶν ἑλληνικῶν Πανεπιστημίων, λαβὼν τὸν τίτλον αὐτὸν ἀπὸ τὸν τότε Πρωθυπουργὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον. Ἡ μερίμνα περὶ τὰ πανεπιστημιακὰ πράγματα ὥθησε τὸν Βενιζέλον ν' ἀναθέσῃ εἰς τὸν διάσημον Ἕλληνα ἐπιστήμονα—τακτικὸν καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου— τὸ ἔργον τῆς βελτιώσεως τῶν πανεπιστημιακῶν πραγμάτων. Τὸ ἔργον τοῦτο συνίστατο πρὸ παντὸς εἰς τὴν χάραξιν γενικῶν γραμμῶν, τὰς ὁποίας θὰ ἔπρεπε ν' ἀκολουθήσουν τὰ ἀνώτατα ἐπιστημονικὰ ἰδρύματα.

“Ομως τὴν ἐγγυτέραν καὶ ἐσωτέραν γνωριμίαν μὲ τὸν Κωνσταντῖνον Καραθεοδωρῆ καὶ μὲ τὴν οἰκογένειάν του ὀφείλω εἰς τὴν σύζυγόν μου Πηνελόπην, τὸ γένος Κακριδῆ, ἣ ὁποία ὑπῆρξε μαθήτρια τοῦ Καραθεοδωρῆ, καί, ὡς ὁ ἴδιος ἔλεγεν, ἀνωτέρα καὶ πολλῶν ἐξαιρέτων μαθητῶν του. Ὁ Καραθεοδωρῆ δὲν ἦτο εὐκολος εἰς τοὺς ἐπαίνους, ὅταν ὅμως ὁ δέκτης τῶν ἐπαίνων ἤξιζε, τότε ὁ καθηγητῆς δὲν ἦτο φειδωλός. Ὅ,τι περισσότερο ἠγάπα ὁ Καραθεοδωρῆ εἰς τὰς μαθηματικὰς ἐπιδόσεις τῆς Πηνελόπης Θεοδωρακοπούλου ἦτο, ὅπως ὁ ἴδιος ἔλεγεν, ἡ κομψότης τῶν ἀποδείξεων. Τοῦτο ἔδωκε λαβὴν ἤδη κατὰ τὴν πρώτην συνάντησίν μου μὲ τὸν μεγαλόπνοον ἄνδρα, ν’ ἀνοίξω διάλογον μαζί του περὶ τῆς αἰσθητικῆς τῶν Μαθηματικῶν. Προσωπικῶς ἐτοποθέτων τὴν αἰσθητικὴν ἀξίαν τῶν Μαθηματικῶν εἰς τὰς ἀναλογίας, αἱ ὁποῖαι τὰ διέπουν. Πέραν αὐτοῦ ὁ Καραθεοδωρῆ ὠμίλει καὶ περὶ τῆς κομψότητος τῶν ἀποδείξεων, ἣ ὁποία συνίστατο εἰς τὴν ἀπλότητα, δηλαδή εἰς τὸν ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγώτερον ἀριθμὸν πράξεων ἀναγκαίων διὰ τὴν ἀπόδειξιν. Εἶχα φίλους μαθηματικοὺς σπουδάζοντας μάλιστα φιλοσοφίαν καὶ οἱ ὁποῖοι ἦσαν τακτικὰ μέλη τοῦ φροντιστηρίου τοῦ Rickert. Οὐδέποτε ὅμως οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν μοῦ ὠμίλησε περὶ τῆς κομψότητος τῶν ἀποδείξεων. Ἡ συζήτησις περὶ τῆς κομψότητος τῶν ἀποδείξεων καὶ τῆς αἰσθητικῆς εἰς τὰ Μαθηματικά διεκόπη ἀπὸ τὴν οἰκοδέσποιαν, ἣ ὁποία μᾶς ἐκάλει εἰς τὸ φαγητόν. Καὶ λέγω διεκόπη, διότι καθ’ ὄλην τὴν ὥραν τοῦ φαγητοῦ ἡ συζήτησις συνεχίσθη, τοῦ Καραθεοδωρῆ ὁμιλοῦντος καὶ ἐμοῦ ἐπινεύοντος ἢ καὶ σιωπῶντος τελείως. Ἡ ὁμιλία τοῦ Καραθεοδωρῆ ἦσκει εἰς τὸν ἀκροατὴν ἐξαιρετικὴν σαγήνην, καὶ τοῦτο διότι ἐκινεῖτο μὲ ἀπόλυτον εὐχέρειαν καὶ ἠδύνατο ν’ ἀντλήσῃ ἐπιχειρήματα καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν σφαιραν τῶν Μαθηματικῶν.

“Ὅταν ὁ Καραθεοδωρῆ εἶχε συμπληρώσει ὅσα εἶχε νὰ εἴπῃ περὶ τῆς κομψότητος τῶν Μαθηματικῶν ἀποδείξεων, τοῦ ἀπήντησα ὅτι ἀνάλογον φαινόμενον ἔχομεν καὶ εἰς τὴν Φιλοσοφίαν. Τὸ ἰδεῶδες τῆς Φιλοσοφίας εἶναι καὶ ἦτο πάντοτε νὰ ἐκκινῆ ἀπὸ ὅσον γίνεται ὀλιγωτέρας προϋποθέσεις, ἰδεῶδες τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει καὶ γενικῶς τὴν λογικὴν τοῦ ἀνθρώπου. Οὕτω κατὰ τὸν Πλάτωνα ἡ Φιλοσοφία ἔχει σκοπὸν νὰ ἀναγάγῃ τὰς προϋποθέσεις τῶν Ἐπιστημῶν εἰς ὅσον γίνεται ὀλιγωτέρας ἀρχάς, μέχρις οὔ καταλήξῃ αὕτη εἰς τὸ «ἀνυπόθετον», τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ πρώτη ἀρχὴ τῆς γνώσεως καὶ ταυτίζεται πρὸς τὴν ἰδέαν τοῦ ἀγαθοῦ ἀπὸ τὸν Πλάτωνα. Πάντως, προσέθεσα ὅτι καὶ εἰς τὴν Ὀντολογία καὶ εἰς τὴν Γνωσιολογίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην φιλοσοφικὴν ἐπιστήμην τὸ ἰδανικὸν εἶναι νὰ ἐκκινήσωμεν ἀπὸ ἣ νὰ καταλήξωμεν εἰς ὅσον γίνεται ὀλιγωτέρας προϋποθέσεις. Ἡ παρατήρησις μου αὕτη ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν Καραθεοδωρῆ ἐν συνεχείᾳ νὰ διευρύνῃ τὴν συζήτησιν περὶ κομψότητος τῶν ἀποδείξεων εἰς τὰ Μαθηματικὰ χρησιμοποιοῦν καὶ πολλὰ παραδείγματα.

Ὁ Καραθεοδωρῆ ἦτο νοῦς γενικός. Ἐνθυμοῦμαι εἰς ἄλλην συνάντησιν κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1938 μετὰ τοῦ Καραθεοδωρῆ, ὁπότε ὁ πολιτικός ὀρίζων εἶχεν ἀρχίσει νὰ θολοῦται, ὁ καθηγητῆς μᾶς εἶπεν ὅτι κατὰ τὸν Πρῶτον Παγκόσμιον Πόλεμον ἐμελέτησε τὸν Θουκυδίδην διὰ νὰ καταλάβῃ αὐτὸν τοῦτον τὸν πόλεμον. Δὲν ὑπῆρξε κανένα σημεῖον εἰς τὴν συμπεριφορὰν τῶν ἐμπολέμων καὶ καμμία τροπὴ τοῦ πολέμου πού νὰ μὴν εἶχε τὰ ἀνάλογά της εἰς τὸ ἔργον τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνοῦ ἱστορικοῦ, προσέθεσεν ὁ Καραθεοδωρῆ. Ὁ Θουκυδίδης, μᾶς εἶπεν, ὑπῆρξε δι' ἐμὲ τὸ σχολεῖον, τὸ ὁποῖον μὲ ἐδίδαξε νὰ κατανοήσω τὰ ἀνθρώπινα ἀπὸ τὴν σκοπιὰν τοῦ πολέμου. Καὶ ὅπως φαίνεται, ἔτσι συνέχισεν ὁ καθηγητῆς, θὰ πρέπει νὰ ξαναδιαβάσω τὸν Θουκυδίδην, διότι ὁ δεύτερος πόλεμος ἔρχεται, διότι οἱ Γερμανοὶ ἐτοιμάζονται καὶ διότι οἱ ἄλλοι ἀδρανοῦν. Δὲν θὰ ἐγίνετο ὁ δεύτερος πόλεμος, ἐὰν ἦσαν καὶ οἱ ἄλλοι ἐτοιμοὶ πρὸς πόλεμον. Δυστηχῶς ὁ πόλεμος θὰ γίνῃ. Οἱ Γερμανοὶ θὰ φθάσουν ὡς τὸν Κανάκασον, ἀλλὰ τελικῶς θὰ χάσουν τὸν πόλεμον. Ἡ ἐπιγραμματικὴ αὐτὴ φράσις ἀπεκάλυπτεν εἰς ἐμὲ τὸν γενικὸν νοῦν τοῦ Καραθεοδωρῆ, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχε μόνον μελετήσῃ τὸν Θουκυδίδην, ἀλλὰ καὶ ὅλους τοὺς Ἑλληνας συγγραφεῖς. Ἦδη μὲ αὐτὸ τὸ χάρισμα ὁ Καραθεοδωρῆ διεκρίνετο καὶ ὑπερεῖχεν ἀπὸ ὅλους τοὺς συναδέλφους του, ὅπως διεκρίνοντο οἱ Βυζαντινοὶ καὶ μεταβυζαντινοὶ Ἑλληνες ἀπὸ τοὺς δυτικὸς Εὐρωπαίους, οἱ ὁποῖοι ἐγνώριζον μόνον Λατινικά. Καὶ πράγματι, ἂν ἤθελε κανεὶς νὰ κατατάξῃ τὸν Καραθεοδωρῆ ἱστορικῶς, θὰ ἔπρεπε νὰ εἶπῃ ἄνευ δισταγμοῦ ὅτι ὁ μέγας Καραθεοδωρῆ ἦτο ἓνας σύγχρονος μεταβυζαντινὸς καὶ αὐτὴ ἦτο ἄλλωστε καὶ ἡ ὅλη ἀτμόσφαιρα τοῦ οἴκου του καὶ τῆς οἰκογενείας του, ἀτμόσφαιρα μεταβυζαντινῶν μεγαλοπνύων Ἑλλήνων. Ὁ Καραθεοδωρῆ διεπνέετο ἀπὸ τὴν βυζαντινὴν καὶ μεταβυζαντινὴν οἰκουμενικότητα τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἡ σκοπιὰ, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔβλεπε τὸ μέλλον τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἦτο ἀκριβῶς ἡ σκοπιὰ τῆς οἰκουμενικῆς του ἀποστολῆς. Ὅταν ἀφηγεῖτο τὰ τῆς διδασκαλίας του εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ὅπου ἐδίδαξεν ἐπὶ ἓν ἔτος καὶ ἐγνώρισε πολλοὺς νέους Ἑλληνας ἐπιστήμονας, τέκνα τῶν ἀγραμμάτων μεταναστῶν, ἦτο πάντοτε ἐνθουσιασμένος, διότι ἐπίστευεν εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἀνάδειξιν τῶν νέων αὐτῶν. Καὶ πράγματι τὸ προαίσθημα τοῦτο ἐν πολλοῖς ἐδικαιώθη. Ὁ δραματισμὸς του περὶ τῆς ἀναδείξεως νέας γενεᾶς τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἀμερικῆς προήρχετο ἀπὸ τὴν μεταβυζαντινὴν του οἰκουμενικότητα, ὅπου μέσα ἐζοῦσε.

Ὁ Καραθεοδωρῆ ἐκτὸς τῆς πρωτοτύπου συμβολῆς του εἰς τὰ Μαθηματικὰ καὶ ἡ ὁποία ὡς γνωρίζω συγκεντρώνεται εἰς τὸ ἔργον του *Funktionen - Theorie*, ἦτο καὶ γνήσιος ἀκαδημαϊκὸς διδάσκαλος. Ὡς διδάσκαλος ὁ Καραθεοδωρῆ ἦτο σωκρατικός. Ἐδίδασκετο ὁ ἴδιος διὰ τῆς διδασκαλίας. «Ὅ,τι δὲν ἔχω διδάξει, μᾶς εἶπε κάποτε, δὲν τὸ κατέχω, ὅσο καὶ ἂν τὸ ἔχω μελετήσῃ». Ἡ διδασκαλία εἶνα⁶

ἐκείνη πού ἀναγκάζει τὸν διδάσκαλον νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὴν ἕλλην, νὰ τὴν ἐξουσιάζῃ μὲ τὸ πνεῦμα του. "Ὅσον σωκρατικὸς καὶ ἂν ἦμην ἀπ' ἀρχῆς τῶν ἀκαδημαϊκῶν μου σπουδῶν, πρέπει νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἡ δήλωσις αὐτῆ τοῦ μεγάλου Καραθεοδωρῆ, τοῦ ὁποίου τὸ βλέμμα καὶ τὸ πνεῦμα εἶχον κάτι ἀπὸ τὴν ἀστραπήν, μὲ ἐξέ-
νισε κάπως. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως ἐδιδασκόμην πόσον σοφὸς ἦτο ὁ λόγος τοῦ μεγάλου διδασκάλου, ὁ ὁποῖος διὰ τοῦ ἔργου του ἐδόξασε τὴν Ἑλλάδα ἀνὰ τὴν Ὑφήλιον. "Ἄς εἶναι αἰωνία ἡ μνήμη του.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ Κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΙΩΑΚΕΙΜΟΓΛΟΥ

Κύριε Πρόεδρε,
Κύριοι συνάδελφοι,
Κυρία Ροδοπούλου,

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν τιμᾷ σήμερον τὴν μνήμην τοῦ Κωνσταντίνου Καραθεοδωρῆ ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρίδι ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του. Ὁ τιμώμενος διετέλεσε τακτικὸν μέλος τῆς ἡμετέρας Ἀκαδημίας ἀπὸ τοῦ 1926 μέχρι τοῦ θανάτου του. Ὑπῆρξεν εἰς τῶν διαπρεπεστέρων μαθηματικῶν τῆς ἐποχῆς μας καὶ ἐτίμησε τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα εἰς παγκόσμιον κλίμακα.

Περὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἔργου τοῦ τιμωμένου θὰ ὁμιλήσουν συνάδελφοι ἀρμοδιώτεροι ἐμοῦ. Θὰ περιορισθῶ νὰ ἐκθέσω τὸ μέγα ἔργον τοῦ Κωνσταντίνου Καραθεοδωρῆ, ἦτοι τὴν ἵδρυσιν Ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου ἐν Σμύρῃ.

Ὅταν ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος ἠγωνίζετο εἰς τὸ Παρίσι διὰ τὴν ὑπογραφήν τῆς Συνθήκης τῶν Σεβρῶν, ἐκάλεσε τὸν Καραθεοδωρῆ καὶ τοῦ ἀνέθεσε τὴν ὀργάνωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου ἐν Σμύρῃ.

Ὁ Καραθεοδωρῆ ἦλθεν εἰς τὸ Βερολῖνον καὶ μὲ παρεκάλεσε νὰ βοηθήσω καὶ ἐγὼ εἰς τὸ σπουδαῖον αὐτὸ ἔργον. Εὖλογος ἦτο ἡ συγκίνησίς μου καὶ ἀσμένως ἀπεδέχθην τὴν πρότασίν του.

Ὁ Καραθεοδωρῆ ἤθελε τὸ νέον Πανεπιστήμιον νὰ περιλαμβάνῃ ὄχι μόνον πέντε Σχολὰς (Θεολογικὴν, Νομικὴν, Ἱατρικὴν, Φιλοσοφικὴν καὶ Φυσικομαθηματικὴν), ἀλλὰ καὶ Σχολὴν Ἀνατολικῶν Γλωσσῶν (Τουρκικῆς, Ἑβραϊκῆς, Ἀραβικῆς καὶ Περσικῆς), κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ Σεμιναρίου Ἀνατολικῶν Γλωσσῶν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου.

Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1920, ὁ Βενιζέλος ἐκάλεσε τὸν Καραθεοδωρῆ καὶ ἐμὲ εἰς Ἀθήνας. Ἐμενε τότε εἰς μίαν οἰκίαν εἰς τὴν γωνίαν Πανεπιστημίου καὶ Ἀμερικῆς. Εἰδοποιήθημεν ἀπὸ τὸν Κλέαρχον Μαρκαντωνάκη, ὅτι ὁ Πρόεδρος θὰ μᾶς ἐδέχετο εἰς τὰς 7 τὸ πρωτὶ. Μᾶς ἐδέχθη μὲ μεγάλην εὐγένειαν καὶ ἐνεθυμήθη ὅτι

είχεν επισκεφθῆ τὸ Βερολίνον μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς Πολέμους καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Παροιμία τὸν εἶχε δεχθῆ μὲ μεγάλας τιμὰς καὶ μὲ ὑπερηφάνειαν διὰ τὰς περιποιήσεις τοῦ Κάιζερ πρὸς αὐτόν. Μὲ μέγαλον ἐnthουσιασμόν ἀνεφέρθη εἰς τὸ θέμα τοῦ Πανεπιστημίου Σμύρνης, ὠμιλοῦσε μὲ μεγάλην ζωηρότητα, ἐκινούσε τὸν δείκτην τῆς δεξιᾶς χειρὸς καὶ ἔλεγε: «Θὰ πᾶτε εἰς τὴν Σμύρνην, θὰ σᾶς παράσχουν ὅλας τὰς εὐκολίας, τὸ ἔργον σας εἶναι σπουδαῖον, ἡ Ἑλλὰς πρέπει νὰ ἐκπολιτίσῃ τὴν Μ. Ἀσίαν. Θὰ ἔλθῃ μαζί σας καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Ζαχαρίου, διὰ νὰ βοηθήσῃ ὡστε νὰ ἐτοιμασοῦν τὸ ταχύτερον τὰ κτίρια τοῦ Πανεπιστημίου».

Δὲν εἶμαι ἱστοριοδίφης καὶ δὲν γνωρίζω, ἐὰν ὑπάρχῃ περίπτωσις πολιτικοῦ ἀνδρός, ὁ ὁποῖος, ἐνῶ εὐρίσκεται εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν μὲ ἓνα λαόν, νὰ σκέπτεται πῶς θὰ τὸν ἐκπολιτίσῃ, διότι ἡ Σχολὴ Ἀνατολικῶν Γλωσσῶν, περὶ τῆς ὁποίας ἔγινε λόγος ἀνωτέρω, δὲν ἀφεώρα ἀσφαλῶς εἰς τοὺς Ἑλληνας τῆς Μ. Ἀσίας, ἀλλὰ εἰς τοὺς Τούρκους, οἱ ὁποῖοι οὐδέποτε ἐσκέφθησαν νὰ ἰδρῦσουν Σχολὴν Ἀνατολικῶν Γλωσσῶν.

Ὁλίγας ἡμέρας ἀργότερον μετὰ τὴν συνάντησίν μας μὲ τὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον, ὁ Καραθεοδωρῆ, ὁ Ζαχαρίου καὶ ἐγὼ ἐφεύγομεν ἀτμοπλοικῶς διὰ Σμύρνην. Τὴν ἐπομένην τῆς ἀφίξεώς μας, εἶχομεν συνεργασίαν μὲ τὸν Ὑπατον Ἀρμοστήν Στεργιάδην.

Ἀργότερον ἐκλήθησαν ἀπὸ τὸν Καραθεοδωρῆ καὶ ἄλλοι ἐπιστήμονες, διὰ νὰ βοηθήσουν εἰς τὴν πραγμάτωσιν τοῦ μεγάλου ἐθνικοῦ καὶ ἐκπολιτιστικοῦ ἔργου.

Ἡ καταστροφὴ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἔθεσε τέρμα εἰς τὰς προσπάθειάς μας.

Ὁ Καραθεοδωρῆ κατῴρθωσε νὰ σώσῃ ἐπιστημονικὰ ὄργανα καὶ βιβλία, τὰ ὁποῖα ἔφθασαν ἀσφαλῶς εἰς Ἀθήνας, καὶ παρεδόθησαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς ὁ ἀναγνώστης δύναται νὰ μελετήσῃ βιβλία, τὰ ὁποῖα φέρουν τὴν σφραγίδα τοῦ Πανεπιστημίου Σμύρνης.

Ἡ μνήμη τοῦ Κωνσταντίνου Καραθεοδωρῆ θὰ εἶναι πάντοτε ἱερά διὰ τοὺς Ἑλληνας τῆς Χαμένης Πατρίδος.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ Κ. ΦΙΛΩΝΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Κύριε Πρόεδρε,

Κυρία Λέσποινα Καραθεοδωρῆ - Ροδοπούλου,

Κυρίαὶ καὶ Κύριοι,

«Ὅταν κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον νεαρὸς Γερμανὸς στρατιώτης συλλεφθεὶς ὑπὸ τῶν Ρώσων εἶπεν ἀνακρινόμενος ὅτι ἦτο φοιτητὴς τῶν Μαθηματικῶν καὶ μαθητὴς τοῦ Καραθεοδωρῆ, ὄχι μόνον δὲν ἐταλαιπωρήθη ὅπως ἄλλοι, ἀλλ' ἔτυχε περιποιήσεων αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι συνήθεις δι' ἓνα αἰχμάλωτον».

Τὸ ἀνέκδοτον αὐτό, τὸ ὁποῖον ἤκουσα λεγόμενον εἰς τοὺς πανεπιστημιακοὺς κύκλους τοῦ Μονάχου, χαρακτηρίζει νομίζω κατὰ τὸν παραστατικώτερον τρόπον τὴν μεγάλην φήμην τῆς ὁποίας ὁ κορυφαῖος Ἕλλην μαθηματικὸς ἔχαιρεν, πλὴν τοῦ δυτικοῦ, καὶ εἰς τὸν ἀνατολικὸν κόσμον. Ἄλλωστε, ἀδιάφενστον μαρτυρίαν αὐτοῦ ἔχομεν τὰς ἐπανεὶλημμένας μεταφράσεις τῶν ἔργων Καραθεοδωρῆ τόσοσιν εἰς δυτικὰς ὅσον καὶ εἰς ἀνατολικὰς χώρας.

Διὰ μίαν τόσοσιν ἀφηρημένην ἐπιστήμην, ὅπως εἶναι τὰ Μαθηματικά, ἡ ἀναγνώρισις τῶν «μεγάλων» περιορίζεται συνήθως εἰς τὸν στενὸν κύκλον τῶν εἰδημόνων. Διὰ τὸν Καραθεοδωρῆ συμβαίνει ἀκριβῶς ἡ ἐξαίρεσις· ἡ ἀναγνώρισις τῆς ἐπιστημονικῆς του ἀξίας ἐπεκτείνεται καὶ πέραν τῶν μαθηματικῶν κύκλων, ὀφειλομένη κατὰ μέγα μέρος εἰς τὸ πολὺπλευρον τῆς ἐρευνητικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς καθόλου ἐπιστημονικῆς του δραστηριότητος. Οὕτως, ὁ διαπρεπὴς φυσικὸς Arnold Sommerfeld, λόγῳ τῆς μακρᾶς συνεργασίας του μὲ τὸν Καραθεοδωρῆ καὶ τῆς ἰδιαίτερας ἐκτιμῆσεως τὴν ὁποίαν ἔτρεφε πρὸς αὐτόν, ὄχι μόνον συνηγόρησε θεομῶς εἰς τὴν Βαναρικὴν Ἀκαδημίαν διὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν «Ἀπάντων Καραθεοδωρῆ», ἀλλὰ καὶ ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος κατὰ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ ἔκδοσιν τοῦ πεντατόμου ἔργου, ἀποτίων μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ὑψίστην τιμὴν πρὸς τὸν μέγαν ἐπιστήμονα καὶ φίλον.

Ἀπὸ μὴ συμπληρωθεῖσαν αὐτοβιογραφίαν τοῦ Καραθεοδωρῆ, τὴν ὁποίαν οὗτος ἔγραψε κατὰ προτροπὴν τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν τῆς Βιέννης, πληροφοροῦμεθα ἀρκετὰ περὶ τῆς ζωῆς του μέχρι περιπυῖν τῆς ἐποχῆς ὅτε ἀρχίζει ἡ ἀκαδημαϊκὴ του σταδιοδρομία. Ἡ οἰκογένεια τοῦ πατρὸς του ἀπετελεῖτο, κατὰ τὸ πλεῖστον, ἀπὸ διπλωμάτας, ἰατροῦς καὶ γενικῶς ἀπὸ διανοουμένων. Αὐτὸς ὁ ἐκ πατρὸς πάππος του, τοῦ ὁποῖου ὁ Καραθεοδωρῆ ἔφερε τὸ ὄνομα, ἦτο περίφημος ἰατρὸς καταλεγόμενος εἰς τὸν στενὸν φιλικὸν κύκλον τοῦ διασήμου Ἀγγλοῦ φυσικοῦ καὶ χημικοῦ M. Faraday. Ἐνας ἐξάδελφος τοῦ πάππου τοῦ Καραθεοδωρῆ, ὁ Ἀλέξανδρος Καραθεοδωρῆ, διατελέσας εἰς Ρώμην πρεσβευτῆς, εἶναι γνωστὸς ὡς ὁ πρῶτος ἀντιπρόσωπος τῆς ἄλλοτε Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας εἰς τὴν Συνθήκην τοῦ Βερολίνου, τὸ 1878, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ καγκελαρίου Bismarck. Ὁ ἴδιος ὁ πατὴρ τοῦ Καραθεοδωρῆ διετέλεσεν, ἀπὸ τοῦ 1875 μέχρι τοῦ 1900, πρεσβευτῆς τῆς Ὑψηλῆς Πύλης εἰς Βρυξέλλας. Ὅσοι ἐπεσκέφθησαν τὴν κατοικίαν τοῦ Καραθεοδωρῆ εἰς Μόναχον θὰ ἐνθυμοῦνται, ἀνηρτημένην εἰς τὸ γραφεῖον του, μίαν χαλυβογραφίαν τοῦ Alexander v. Humboldt, ἰδιοχείρως ἀφιερωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ τελευταίου εἰς τὸν πατέρα τοῦ Καραθεοδωρῆ.

Ὁ Κωνσταντῖνος Καραθεοδωρῆ ἐγεννήθη εἰς Βερολίνον τὴν 13ην Σεπτεμβρίου τοῦ 1873, ὅτε ὁ πατήρ του Στέφανος διετέλει ἐκεῖ μέλος τῆς τουρκικῆς διπλωματικῆς ἀντιπροσωπείας. Ἀπὸ τρυφερᾶς ἡλικίας ἀνετράφη εἰς Βρυξέλλας ὅπου, τὸ 1875, ἐτοποθετήθη ὁ πατήρ του ὡς πρεσβευτής. Ἐκεῖ ὁ νεαρὸς Καραθεοδωρῆ εὐρέθη ἀπ' ἀρχῆς μέσα εἰς ἕνα διεθνές, πνευματικῶς ὑψηλὸν περιβάλλον σημαίνοντων ἀνδρῶν διαφόρων ἐθνικοτήτων, οἱ ὅποιοι ἐσύχραζον εἰς τὴν πατρικὴν του κατοικίαν.

Τὰς γυμνασιακὰς του σπουδὰς διήκονσεν ὁ Καραθεοδωρῆ εἰς Βρυξέλλας, εἰς τὸ *Athénée Royal d'Ixelles* καὶ ἐνωρίτερον, ἐπὶ ἕν ἔτος, εἰς ἄλλην μέσσην Σχολὴν τῶν Βρυξελλῶν, ὁπότε, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τῆς Γεωμετρίας, ἤρχισε νὰ διαφαίνεται ἡ κλίσις του εἰς τὰ Μαθηματικά. Οὕτω, τὰ ἐγκύκλια γράμματα ἐδιδάχθη εἰς βελγικὰς Σχολὰς καὶ εἰς τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν. Ἐνδεικτικὸν τῆς πρωίμου ἰδιοφυίας του εἰς τὰ Μαθηματικά εἶναι τὸ γεγονός ὅτι, εἰς διαγωνισμοὺς γενομένους τότε μεταξὺ τῶν διαφόρων τάξεων ὅλων τῶν Γυμνασίων τοῦ Βελγίου, ὁ Καραθεοδωρῆ ἠρίστευσε κατὰ δύο συνεχῆ ἔτη, λαβὼν τὸ πρῶτον βραβεῖον διὰ τὰ Μαθηματικά. Τὸ 1891 ἐνεγράφη εἰς τὴν *École Militaire de Belgique*, ἰδρυθεῖσαν κατὰ τὸ πρότυπον τῆς περιφήμου *École Polytechnique* τῶν Παρισίων, διὰ νὰ σπουδάσῃ πολιτικὸς μηχανικός. Ὅπως εἶναι γνωστόν, ἡ στρατιωτικὴ αὐτὴ Σχολὴ προωρίζετο ὄχι μόνον διὰ στρατιωτικούς, ἀλλὰ καὶ διὰ πολίτας Βέλγους καὶ ξένους. Κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ ἰδίου, ἡ διδασκαλία τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἐκεῖ ὑπῆρξεν ἀποφασιστικῆς σημασίας διὰ τὴν κατόπιν σταδιοδρομίαν του. Μετὰ τετραετεῖς ἰλιαν ἐπιτυχεῖς σπουδὰς, ἀπεφοίτησεν ἀπὸ τὴν ἐν λόγῳ Σχολὴν τὸ 1895.

Τὴν ἀρχικὴν σταδιοδρομίαν του ὡς μηχανικός, ἤρχισεν λοιπὸν ὁ Καραθεοδωρῆ τὸ 1895, ὡς βοηθὸς κατ' ἀρχὰς ἐνὸς ἐξαδέλφου του, ἐπίσης μηχανικοῦ, εἰς τὴν χάραξιν τοῦ ὀδικοῦ δικτύου τῆς νήσου Σάμου. Ὡς μηχανικός εἰργάσθη ἐπὶ διετίαν (1898 - 1900) καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον, εἰς τὸ μέγα φράγμα τοῦ Νείλου εἰς Ἀσσουάν. Κατὰ σύντομον ἐπίσκεψίν του εἰς Λοῦξορ, τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1900, ἐγνωρίσθη καὶ συνεδέθη διὰ στενῆς φιλίας μὲ τὸν ἀρχαιολόγον *H. Carter*, ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴν τῆς ὑπὸ τοῦ τελευταίου ἀνακαλύψεως τῆς προσβάσεως τῆς «κοιλιάδος τῶν Βασιλέων». Τὰ δύο ἔτη τῆς παραμονῆς εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἔδωκαν εἰς τὸν Καραθεοδωρῆ τὴν εὐκαιρίαν ν' ἀσχοληθῇ ἐντατικῶς μὲ τὴν μελέτην τῆς προσφιλοῦς του ἐπιστήμης τῶν Μαθηματικῶν. Ἀποτέλεσμα ἦτο νὰ λάβῃ τότε ἐκεῖ τὴν ἀπόφασιν τῆς ὀλοκληρωτικῆς του ἀφοσιώσεως εἰς τὴν ἐπιστήμην αὐτήν. Εἰς τὴν εἰς Αἴγυπτον ἐμπειρίαν του ὀφείλεται καὶ τὸ ἀργότερον εἰς Βερολίνον ἑλληνιστὶ συγγραφὸν μικρὸν βιβλίον του, φέρον τὸν τίτλον «*Η Αἴγυπτος*», τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη εἰς τὴν σειρὰν τοῦ

Συλλόγον Ὁφελίμων Βιβλίων, τὴν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἰδρυτοῦ τοῦ Συλλόγου Δ. Βικέλα.

Τὸν Μάϊον τοῦ 1900 ἔρχεται ὁ Καραθεοδωρῆ εἰς Εὐρώπην διὰ τὴν σπουδὴν τῶν Μαθηματικῶν καὶ ἐγγράφεται εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Βερολίνου, ὅπου τότε ἐδίδασκον διαπρεπεῖς μαθηματικοί. Τὰς παραδόσεις των παρηκολούθησεν ὁ Καραθεοδωρῆ μὲ μέγαλον ἐνθουσιασμόν, δεδομένου ἄλλωστε ὅτι αὐταὶ ἦσαν ἀπὸ τὰς σημαντικωτέρας παραδόσεις, αἱ ὁποῖαι ἐδίδοντο τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς ὀλόκληρον τὴν Γερμανίαν. Ἐκεῖ συνεδέθη ἰδιαίτερος ὁ Καραθεοδωρῆ μὲ τὸν καθηγητὴν *Hermann Amandus Schwarz*, τοῦ ὁποίου ὄλαι αἱ ἐπιστημανικαὶ ἐργασίαι ἀπετέλουν ἀντικείμενον πανεπιστημιακῶν παραδόσεων, ἔδωσαν δὲ ἀφορμὴν εἰς τὸν Καραθεοδωρῆ ν' ἀσχοληθῆ μὲ τὰ σχετικὰ θέματα.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς διευτοῦς παραμονῆς του εἰς Βερολίνον συνεδέθη ἐπίσης στενωῶς μετὰ τοῦ μαθηματικοῦ *Erhard Schmidt*, ὅστις ὅμως τὸ φθινόπωρον τοῦ 1901 μετώκησεν εἰς *Göttingen*. Τοῦτο παρεκίνησε τὸν Καραθεοδωρῆ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ ἐκεῖ, τὸ θερινὸν ἐξάμηνον τοῦ ἐπομένου ἔτους. Τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν ἐχαρκτηρίζεν ἀργότερα ὁ Καραθεοδωρῆ ὡς τὴν πλέον ἐπιτυχῆ τῆς ζωῆς του. Εἰς *Göttingen* ἤκουσε τοὺς διασήμους καθηγητὰς *Felix Klein*, *David Hilbert* καὶ *Hermann Minkowski*. Πρέπει νὰ σημειωθῆ ὅτι ἡ Μαθηματικὴ Σχολὴ τοῦ *Göttingen* ἦτο τὴν ἐποχὴν ἐκείνην σπουδαιότατον μαθηματικὸν κέντρον καὶ ὅτι αἱ ἐκεῖ πανεπιστημιακαὶ παραδόσεις προσέδιδον εἰς τὴν Σχολὴν αὐτὴν τὴν αἴγλην ἐνὸς διεθνοῦς Συνεδρίου, εὕρισκομένου εἰς διαρκῆ λειτουργίαν. Μὲ τοὺς τρεῖς ἐκείνους στυλοβάτας τῆς ἐν λόγῳ Μαθηματικῆς Σχολῆς, οἱ ὁποῖοι ὡς φυσικὸν δὲν ἦσαν προσιτοὶ εἰς τοὺς πολλούς, δὲν ἤργησεν ὁ Καραθεοδωρῆ νὰ δημιουργήσῃ στενοὺς δεσμοὺς διαρκέσαντας καθ' ὅλην τὴν μετέπειτα ζωὴν του. Ἰδιαίτερος διὰ τὸν *F. Klein*, μὲ τὴν ὀλύμπιον φυσιογνωμίαν, ὁ Καραθεοδωρῆ ἔγραψεν, ὅτι εἶχεν ἀσυνειδήτως κάτι ἀπὸ τὸν βασιλέα τῶν ἀρχαίων θεῶν, τὸν Δία, τοῦ ὁποίου σημειωτέον ὁ *Klein* εἶχε τὴν προτομὴν, ἀντίγραφον τοῦ εἰς τὸ ρωμαϊκὸν Καπιτώλιον εὕρισκομένου πρωτοτύπου, εἰς τὴν κλίμακα πρὸς τὸ γραφεῖον του. Καὶ πράγματι, παρὰ τὸν δεσμόν ποὺ ἀνεπτύχθη μετὰ τοῦ *Klein* καὶ τοῦ Καραθεοδωρῆ, «ἕνα κάποιον ὑπόλοιπον τῆς ἀποστάσεως, ἡ ὁποία χωρίζει ἕνα κοινὸν θνητὸν ἀπὸ ἕνα ἡμίθεον, παρέμενε πάντοτε εἰς τὰς σχέσεις των». Ἐξ ἄλλου, διὰ τὸν διάσημον *David Hilbert* ἔλεγεν ὁ Καραθεοδωρῆ, ὅτι αἱ πανεπιστημιακαὶ του παραδόσεις, πλήρεις ἀπὸ τὰς πλέον ἰδιωτύπους ἐμπνεύσεις, ἦσαν αἱ πρωτοτυπώτεραι καὶ ὠραιότεραι ἐξ ὅσων παρηκολούθησεν εἰς ὅλην τὴν ζωὴν.

Εἰς *Göttingen* ὁ Καραθεοδωρῆ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1904, εἰσηγητὴς δὲ τῆς διατριβῆς του ἦτο ὁ πολὺς *Hermann Minkowski*. Κατὰ προτρο-

πήν τῶν Klein και Hilbert, ὁ Καραθεοδωρῆ δὲν ἤργησε νὰ ἐτοιμάσῃ τὴν ἐπὶ ὕψη-
γεσίᾳ διατριβὴν του και τὸν Μάρτιον τοῦ ἐπομένου ἔτους ἀνηγορεύετο ὕψηγητής,
ἓνα σχεδὸν χρόνον μετὰ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ διδακτορικοῦ τίτλου, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον
ἀντέβαινε τότε πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ ἐκεῖ Πανεπιστημίου. Ὡστόσο, τὸ ἐμπόδιον
τοῦτο ὑπερεπηδήθη κατόπιν προσωπικῆς ἐπεμβάσεως αὐτοῦ τοῦ ἰδίου τοῦ Hilbert.

Οὕτως, ὕστερα ἀπὸ λαμπρὰς σπουδὰς και μὲ ταχεῖαν ἄνοδον εἰς τὰς βαθμί-
δας τῆς ἀκαδημαϊκῆς ἱεραρχίας, ὁ Καραθεοδωρῆ ἐδικαιώνετο πλήρως διὰ τὴν ἀρχι-
κὴν του ἀπόφασιν, ὅπως ἐγκαταλείψῃ ἓνα ἐπίζηλον και κερδοφόρον ἐπάγγελμα, τὸ
τοῦ πολιτικοῦ μηχανικοῦ, διὰ νὰ ἀφοσιωθῇ ὁλοσχερῶς εἰς μίαν θεωρητικὴν και
συνήθως ἀρκετὰ ἀβεβαίαν ἀκαδημαϊκὴν σταδιοδρομίαν.

Μετὰ τὴν ἀναγόρευσίν του ὡς ὕψηγητοῦ, ἀκολουθεῖ μία ραγδαία ἐξέλιξις εἰς
τὴν σταδιοδρομίαν του. Πρῶτον ἐκλέγεται ἐντεταλμένος ὕψηγητής (b. Privatdozent)
εἰς Göttingen και κατόπιν, τὸ 1908, εἰς Βόννην. Μετὰ ἓν ἔτος, τὸ 1909, ἐκλέγεται
τακτικὸς καθηγητῆς τοῦ Πολυτεχνείου τοῦ Ἄνωβέρου και τὸ 1910 τακτικὸς καθη-
γητῆς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Breslau. Τὸ 1913 λαμβάνει τὴν ἄκρως τιμητικὴν
πρόσκλησιν ὅπως διαδεχθῆ, ὡς τακτικὸς καθηγητῆς, τὸν διὰ λόγους ὑγείας ἀπο-
χωρήσαντα ὀλύμπιον Felix Klein, περὶ τοῦ ὁποίου ἀνωτέρω ὠμιλήσαμεν. Εἰς τὴν
θέσιν αὐτὴν παραμένει μέχρι τοῦ 1918, ὁπότε μετακαλεῖται εἰς τὸ Βερολίνον. Τὸ
1919 ἐκλέγεται τακτικὸν μέλος τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Βερολίνου. Τὸ ἐπόμενον ἔτος
ἀποδέχεται πρόσκλησιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὅπως μεταβῆ εἰς Σμύρνην,
ιδρύσῃ δὲ και ὀργανώσῃ ἐκεῖ Πανεπιστήμιον. Εἰς τὸ Πανεπιστήμιον αὐτὸ ὁ Καρα-
θεοδωρῆ ἐφιλοδόξησε νὰ ιδρύσῃ και Σχολὴν Ἀνατολικῶν Γλωσσῶν, κατὰ τὸ πρό-
τυπον τοῦ Σεμιναρίου Ἀνατολικῶν Γλωσσῶν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου.
Κατὰ τὴν δήλωσιν τοῦ σεβαστοῦ συναδέλφου κ. Γ. Ἰωακείμογλου, συνεργάτου τοῦ
Καραθεοδωρῆ εἰς τὴν προσπάθειαν αὐτὴν, ἡ ἰδρυσις τῆς ἐν λόγω Σχολῆς σκοπὸν
εἶχε νὰ ἐκπολιτίσῃ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, «δὲν ἀφεώρα δὲ ἀσφαλῶς εἰς τοὺς Ἕλλη-
νας τῆς Μ. Ἀσίας, ἀλλὰ εἰς τοὺς Τούρκους, οἱ ὁποῖοι οὐδέποτε ἐσκέφθησαν νὰ
ιδρύσουν Σχολὴν Ἀνατολικῶν Γλωσσῶν». Ἡ προσπάθεια αὐτὴ, ἡ ὁποία παρεῖχε
τὰς καλυτέρας ἐλπίδας, ἔληξεν ἀποτόμως, λόγω τῆς ἐπελθούσης Μικρασιατικῆς
Καταστροφῆς. Εἶναι γνωστὸν εἰς ὅλους ὅτι ὁ Καραθεοδωρῆ ἠδινῆθη νὰ διασώσῃ
τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ἐπιστημονικῶν ὀργάνων και βιβλίων τοῦ Πανεπιστημίου
Σμύρνης και νὰ τὰ μεταφέρῃ εἰς Ἀθήνας. Οὕτως, ὁ Καραθεοδωρῆ ἔρχεται εἰς Ἀθή-
νας, ὅπου ἐπὶ διετίαν (1922 - 1923) ἀφιερώνει τὰς ἐπιστημονικὰς του δυνάμεις
τόσον εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, ὅσον και τὸ Ε. Μ. Πολυτεχνεῖον. Τέλος, τὸ
1924, ἀποδέχεται πρόσκλησιν εἰς ἔδραν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου, παρα-

μείνας εις τὴν θέσιν ἐκείνην μέχρι τῆς συνταξιοδοτήσεώς του. Κατὰ τὸν χρόνον τῆς εις Μόναχον καθηγεσίας του, ὁ Καραθεοδωρῆ προσεκλήθη δις εις Β. Ἀμερικὴν, τὸ 1928 καὶ τὸ 1934, ὑπὸ τῆς Ἀμερικανικῆς Μαθηματικῆς Ἑταιρίας, καθὼς καὶ ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῶν Πανεπιστημίων Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης.

Τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ Καραθεοδωρῆ, πλούσιον εις περιεχόμενον, ἐκτείνεται εις πλείστους καὶ δυσχερεστάτους τομεῖς τῆς θεωρητικῆς καὶ τῆς ἐφαρμοσμένης μαθηματικῆς ἐπιστήμης: Τὸν Λογισμὸν τῶν Μεταβολῶν, τὴν Θερμοδυναμικὴν, τὴν Γεωμετρικὴν Ὀπτικὴν, τὴν Μηχανικὴν, τὴν Θεωρίαν τῶν Πραγματικῶν Συναρτήσεων (ειδικώτερον, τὴν Θεωρίαν τοῦ Μέτρου καὶ τὴν Ἀλγεβροποίησην τῆς ἔννοιᾳς τῆς Ὀλοκληρώσεως), τὴν Θεωρίαν τῶν μιγαδικῶν Συναρτήσεων (ειδικώτερον, τὴν Σύμμορφον Ἀπεικόνισιν καὶ τὴν Θεωρίαν τῶν μιγαδικῶν Συναρτήσεων περισσοτέρων τῆς μιᾶς μεταβλητῶν), τὴν Γεωμετρίαν, τὰς Μερικὰς διαφορικὰς Ἐξισώσεις καὶ τὴν Θεωρίαν τῆς Σχετικότητος. Τοὺς τομεῖς αὐτοὺς ἡ μεγάλη διάνοια τοῦ Καραθεοδωρῆ ἠδυνήθη ὄχι μόνον νὰ περιλάβῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ προωθήσῃ σημαντικῶς.

Αἱ ἐργασίαι αἱ ἀναφερόμεναι εις τοὺς ἄνω τομεῖς, ἐγκατεσπαρμέναι εις τὰ ἐγκυρότερα μαθηματικὰ περιοδικά, δὲν ἐξαντλοῦν ποσῶς τὸ ὄλον ἐπιστημονικὸν ἔργον τῆς ζωῆς του. Συγγράμματα παραμείναντα κλασσικὰ εις τὸ εἶδος των, τόσον διὰ τὴν βαθύτητα τῶν εις αὐτὰ ιδεῶν, ὅσον καὶ τὸν ἀριστοτεχνικὸν τρόπον τῆς ἐκθέσεώς των, ὀφείλονται ἐπίσης εις τὸν Καραθεοδωρῆ: Αἱ «Πανεπιστημιακαὶ του παραδόσεις περὶ τῶν Πραγματικῶν Συναρτήσεων», συνταχθεῖσαι τὸ 1914 ἐκδοθεῖσαι δὲ ὑπὸ τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου B. G. Teubner, τὸ 1918, ἐξ ὑπερεπτακοσίων σελίδων, ἐπανεξεδόθησαν τὸ 1928 ἢ «Σύμμορφος Ἀπεικόνισις», βιβλίον πολυετοῦς ἐργασίας, ἐξεδόθη ὑπὸ τῆς University Press τοῦ Cambridge (Ἀγγλίας) ὁ «Λογισμὸς τῶν Μεταβολῶν καὶ αἱ Μερικὰι διαφορικὰ Ἐξισώσεις» ἐδημοσιεύθησαν, τὸ 1935, ὑπὸ τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου Teubner ἢ «Γεωμετρικὴ Ὀπτικὴ», συνταχθεῖσα εις Μόναχον καὶ τὴν πόλιν Madison τῆς Πολιτείας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν Wisconsin, ἐξεδόθησαν τὸ 1937, διὰ τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου J. Springer αἱ «Πραγματικαὶ Συναρτήσεις», τόμος πρῶτος, ἐξεδόθησαν τὸ 1939, ὑπὸ τοῦ οἴκου Teubner. Ἐπίσης, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καραθεοδωρῆ καὶ διὰ τοῦ ἐλβετικοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου Birkhaeuser ἐξεδόθησαν τὰ ἔργα του «Θεωρία τῶν Συναρτήσεων», εις δύο τόμους, τὸ 1950, καὶ τὸ «Μέτρον καὶ Ὀλοκλήρωμα καὶ ἡ Ἀλγεβροποίησις των», τὸ 1956.

Είναι δύσκολον, εἰς μίαν σύντομον ὁμιλίαν, νὰ δώσῃ κανεὶς πλήρη, ἔστω καὶ γενικὴν, εἰκόνα τοῦ ὅλου ἐπιστημονικοῦ ἔργου μιᾶς τόσον γονίμου ἐπιστημονικῆς ζωῆς. Ἐὰς μᾶς ἐπιτραπῆ, διὰ τοῦτο, μία ἀπλῆ σκιαγραφία ἐκείνων μόνον ἐκ τῶν ἐρευνῶν καὶ ἐπιτευγμάτων τοῦ μεγάλου σοφοῦ, αἱ ὁποῖαι ἠμποροῦν νὰ θεωρηθοῦν ὡς αἱ πλέον χαρακτηριστικαὶ τῆς ἐπιστημονικῆς του δράσεως. Εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι μία ἀπὸ τὰς πρώτας αὐτοδυνάμους ἐργασίας του ἐγράφη εἰς τὴν Ἑλλάδα, συγκεκριμένως εἰς τὰ Ἰσθμια τῆς Κορινθίας, ὅτε τὸ 1903 ὁ νεαρὸς τότε Καραθεοδωρῆ ἐφιλοξενεῖτο ἀπὸ τὸν θεῖον του Τηλέμαχον, Διευθυντὴν τότε τῆς Ἑταιρίας τοῦ Ἰσθμοῦ. Ἡ ἐργασία αὐτὴ φέρει τὸν τίτλον «Περὶ τῆς γεωμετρικῆς ἐρμηνείας τῶν χαρακτηριστικῶν μιᾶς Μερικῆς διαφορικῆς Ἐξισώσεως πρώτης τάξεως μὲ δύο μεταβλητάς», ἐδημοσιεύθη δὲ τὸ ἐπόμενον ἔτος εἰς τὸ περιοδικὸν *Mathematische Annalen*. Ἐν ἔτος ἀργότερον, τὸ 1904, ὁ Καραθεοδωρῆ ὑψίσταται, ὡς ἤδη ἀναφέραμεν, τὴν ἐπὶ διδακτορίᾳ ἐξέτασιν εἰς Göttingen μὲ τὴν περίφημον διατριβὴν του «Περὶ τῶν ἀσυνεχῶν λύσεων τοῦ Λογισμοῦ τῶν Μεταβολῶν». Ὁ ἴδιος γράφει σχετικῶς εἰς τὴν αὐτοβιογραφίαν του: «Τὸ φθινόπωρον τοῦ 1903 ἦλθον εἰς Göttingen ἀπὸ τὸ Μόναχον ὁ Gustav Herglotz καὶ ἀπὸ τὴν Βιέννην ὁ Hans Hahn, τοὺς ὁποίους, ὀλίγον ἀργότερον, ἠκολούθησεν ὁ Heinrich Tietze. (Ἠρόκειται περὶ νέων ἐπιστημόνων, οἱ ὁποῖοι κατέλαβον κατόπιν σημαινούσας θέσεις εἰς τὸν διεθνή μαθηματικὸν κόσμον). Ὁ Hahn, ὁ ὁποῖος μόλις εἶχεν ἀποκτήσει τὸν τίτλον τοῦ διδάκτορος μὲ ἐργασίαν ἐπὶ τοῦ Λογισμοῦ τῶν Μεταβολῶν, πλησίον τοῦ G. v. Escherich εἰς Βιέννην, ἀνέπτυξεν ἐνώπιον τῆς Γερμανικῆς Μαθηματικῆς Ἑταιρίας τὴν θεωρίαν τοῦ τελευταίου ἐπὶ τῆς δευτέρας μεταβολῆς εἰς προβλήματα τοῦ Lagrange. Ὅλοι ἐξεπλάγησαν ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι κατὰ τὴν θεωρίαν αὐτὴν ἐνεφανίζοντο ἐξαιρετικαὶ περιπτώσεις, εἰς τὰς ὁποίας, κατὰ τὰ φαινόμενα, δὲν ὑπῆρχον λύσεις τοῦ προβλήματος τῶν Μεταβολῶν. Προσεπάθησα, γράφει ὁ Καραθεοδωρῆ, νὰ κατασκευάσω ἕν ἀπλοῦν γεωμετρικῶς ἐποπτικὸν παράδειγμα εἰς τὸ ὁποῖον συνέβαιεν ἡ ἐν λόγῳ ἀνωμαλία καὶ ὕστερα ἀπὸ μερικὰς ἡμέρας εὗρηκα τὸ ἐξῆς: Ἀπὸ τὸ φῶς μιᾶς λυχνίας, ἡ ὁποία περιβάλλεται ἀπὸ ἡμισφαιρικὸν ἀλεξιφῶτον, προβάλλονται κεντρικῶς τὰ σημεῖα αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ἐπὶ τοῦ ἀλεξιφώτου αὐτοῦ, ἅς σχεδιασθῆ γραμμὴ, δοθέντος μήκους καὶ δοθέντων ἄκρων, εἰς τρόπον ὥστε ἡ ριπτομένη ἐπὶ τοῦ ἐδάφους σκιά της νὰ εἶναι ἡ δυνατὸν μεγίστη ἢ ἐλαχίστη. Θὰ ἔπρεπε νὰ ὑποθέσῃ κανεὶς τότε, ὅτι ἡ σκιά αὐτὴ θὰ ἀπετελεῖτο ἀπὸ δύο γραμμὰς σχηματιζούσας («γωνιακὸν σημεῖον»). Τὴν 22αν Ἰανουαρίου τοῦ ἐπομένου ἔτους (1904) εὗρισκόμεν ἐν Βερολίνῳ, λέγει ὁ Καραθεοδωρῆ, ὅπου ὁ ἐκεῖ καθηγητῆς καὶ φίλος μου H. A. Schwarz μᾶς εἶχεν προσκαλέσει εἰς φιλικὴν συγκέντρωσιν διὰ τὸν ἑορτασμὸν τοῦ διακοσιοστοῦ του Colloquium. Ἐκεῖ, εἰς ἕνα κέντρον τῆς

Potsdamerplatz κατώρθωσα, ἐντὸς ὀλίγων ὥρων, νὰ ὑπολογίσω τὴν *E*-συνάρτησιν *Weierstrass* διὰ τὸ πρόβλημά μου. Οὕτως, ὕστερα ἀπὸ ὀλίγας ἐβδομάδας εἶχον συνθέσει τὸν σκελετὸν τῆς ἐργασίας μου διὰ τὰς ἀσυνεχεῖς λύσεις, ἐργασίαν τὴν ὁποίαν ἠδυνήθην νὰ ἐπεξεργασθῶ εἰς Βρυξέλλας κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐπομένων εορτῶν τοῦ Πάσχα.

Μὲ τὸν τόσον παραστατικῶς περιγραφόμενον αὐτὸν τρόπον συνετελέσθη μία ἀπὸ τὰς πλέον ρηξικελεύθους ἐπινοήσεις τοῦ Λογισμοῦ τῶν Μεταβολῶν, δώσασα εἰς τὸν δημιουργόν της, ἤδη ἀπὸ τὰ πρῶτα βήματα τῆς ἐπιστημονικῆς του σταδιοδρομίας, μέγα κῆρος καὶ φήμην. Εἰσηγητῆς τῆς ὡς διδακτορικῆς διατριβῆς ὑποβληθείσης ἐργασίας αὐτῆς ἦτο, ὡς ἐλέχθη, ὁ μέγας *H. Minkowski*, καθηγητῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ *Göttingen*. Ἐξ ἄλλου, εἰς Συμπλήρωμα, εὐρισκόμενον εἰς τὸ τέλος τῆς διατριβῆς — δημοσιευθείσης, τὸ 1904, διὰ τοῦ πανεπιστημιακοῦ τυπογραφείου *W. E. Kaestner* — ὁ Καραθεοδωρῆ γενικεύει καὶ μίαν μέθοδον τοῦ *Johann Bernoulli* ἐπὶ τοῦ Λογισμοῦ τῶν Μεταβολῶν. Ὡς γνωστόν, ἡ πρώτη πλήρως ἱκανοποιητικὴ καὶ ἀσθηρὰ λύσις ἐνὸς προβλήματος τοῦ Λογισμοῦ τῶν Μεταβολῶν, εἶναι ἡ ἐπίλυσις τοῦ εἰδικοῦ προβλήματος τῆς «βραχυστοχρόνου». Ἡ μέθοδος αὐτή, ἡ ὁποία ἀπὸ γεωμετρικῶς ἐποπτικῆς σκοπιᾶς εἶναι λίαν ἐναργής, ἀποφεύγουσα ἀποδείξεις διὰ τῆς εἰς ἄτοπον ἀπαγωγῆς, ἔχει τὸ προσόν, ὅτι δι' αὐτῆς ἐπιτυγχάνεται ἡ ἀναγωγή τοῦ προβλήματος τῶν Μεταβολῶν εἰς σύνθετες πρόβλημα ἀκροτάτων. Ὅ,τι ἐπεδίωξεν ὁ Καραθεοδωρῆ εἰς τὸ ἀναφερθὲν Συμπλήρωμα τῆς διδακτορικῆς του διατριβῆς εἶναι ἡ διαπραγμάτευσις καὶ ἄλλων προβλημάτων, ἐκτὸς ἐκείνου τῆς βραχυστοχρόνου, μὲ ἄκρως κομψὰς ιδέας. Τὴν γενικεύσιν αὐτὴν ἠκολούθησεν ὁ Καραθεοδωρῆ ἀργότερον καὶ εἰς ἄλλας πρωτοτύπους ἐργασίας του, αἱ ὁποῖαι σήμερον ἀποτελοῦν ἀληθῆ θησαυρὸν διὰ τὴν σχετικὴν μαθηματικὴν βιβλιογραφίαν.

Τὴν ἐπὶ διδακτορία διατριβὴν διαδέχεται ἡ ἐπὶ ὑφηγείᾳ διατριβὴ τοῦ Καραθεοδωρῆ. Τὸ ἱστορικὸν τῆς συγγραφῆς της ὀφείλεται εἰς τὸ ἐξῆς περιστατικόν. Ὅλιγον πρὸ τῆς ἐξετάσεώς του διὰ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ διδακτορικοῦ τίτλου, ὁ Καραθεοδωρῆ λαμβάνει μέρος εἰς τὴν παραδοσιακὴν ἐτησίαν ἐκδρομὴν τῆς μαθηματικῆς Σχολῆς τοῦ *Göttingen*, εἰς τὴν ὁποίαν μετεῖχον οἱ καθηγηταὶ τῆς Σχολῆς μετὰ τῶν συνεργατῶν των. Τότε ἦτο ὅτε ὁ διάσημος *F. Klein* προέτρεψε τὸν Καραθεοδωρῆ, ὅπως προβῆ ἄμέσως εἰς τὴν συγγραφὴν ἐργασίας διὰ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ ὑφηγητικοῦ τίτλου. Εἰς τὴν τόσον τιμητικὴν προτροπὴν αὐτὴν ὀφείλεται ἡ δημιουργία ἐνὸς νέου σημαντικοῦ ἐπιτεύγματος. Τώρα ἀσχολεῖται ὁ Καραθεοδωρῆ μὲ ἐπίπεδα προβλήματα τοῦ Λογισμοῦ τῶν Μεταβολῶν πρώτης τάξεως, τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν εἰς τὴν ὑπαρξιν τῶν λεγομένων «ἰσχυρῶν ἀκροτατοποιουσῶν γραμμῶν», αἰτι-

νες, εύρισκόμεναι εἰς ἀπλῶς συνεκτικὴν περιοχὴν, ἐνώνουν δύο δεδομένα σημεῖα. Εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτὴν ὁ Καραθεοδωρῆ, χρησιμοποιοῦν κατὰ τὸν πλέον ἐπιτυχῆ τρόπον τὴν περίφημον μέθοδον τοῦ Hilbert διὰ τὴν ἀπόδειξιν τῆς ὑπάρξεως ἐλαχίστων δρόμων μεταξὺ δύο σημείων ἐπὶ δοθείσης ἐπιφανείας, κατορθώνει νὰ εὕρῃ ὅτι ἡ ὑπάρξις τῶν ζητουμένων ἀκροτατοποιουσῶν γραμμῶν οὐσιαστικῶς εἶναι τότε δυνατή, ὅταν ἡ ὀλοκληρωτέα παράστασις τοῦ προβλήματος τοῦ Λογισμοῦ τῶν Μεταβολῶν ἔχει σταθερὸν σημεῖον, ἀνεξάρτητον τῆς διευθύνσεως τῆς ἐφαπτομένης τῆς γραμμῆς εἰς τὴν θεωρουμένην περιοχὴν. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ ὅταν θεωρήσῃ κανεῖς ἀκροτατοποιούσας γραμμὰς μὲ «γωνιακὰ σημεῖα», μὲ ἄλλας λέξεις παραγωγισίμως ἀσυνεχεῖς ἀκροτατοποιούσας.

Εἰς μακρὰν σειρὰν περαιτέρω ἐργασιῶν περὶ τοῦ Λογισμοῦ τῶν Μεταβολῶν, πλήρεις πρωτοτύπων ἰδεῶν καὶ γονίμων μεθόδων, διεμορφώθη ἀπὸ τὸν Καραθεοδωρῆ ἓνας ἴδιος τρόπος πλήρους διαπραγματεύσεως τοῦ προβλήματος τοῦ Λογισμοῦ τῶν Μεταβολῶν πρώτης τάξεως, προβλήματος πληροῦτος ὠρισμένης συνθήκας ὑπὸ μορφήν διαφορικῶν ἐξισώσεων, διὰ γραμμὰς εἰς τὸν n -διάστατον χῶρον. Μίαν πρώτην συνθετικὴν ἔκθεσιν μέρους τῆς θεωρίας του ἐξέθεσεν ὁ Καραθεοδωρῆ εἰς τὸ ἄρθρον του «Λογισμὸς τῶν Μεταβολῶν», τὸ περιλαμβανόμενον εἰς τὸ γνωστὸν βιβλίον τῶν Frank καὶ von Mises ὑπὸ τὸν τίτλον «Διαφορικαὶ καὶ Ὀλοκληρωτικαὶ ἐξισώσεις τῆς Μηχανικῆς καὶ τῆς Φυσικῆς». Πλήρης ἔκθεσις ἔγινεν εἰς τὸ ἤδη ἀναφερθὲν μεγάλης προῆς ἔργον τοῦ Καραθεοδωρῆ «Λογισμὸς τῶν Μεταβολῶν καὶ Μερικαὶ διαφορικαὶ Ἐξισώσεις πρώτης τάξεως», τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη τὸ 1935 διὰ τοῦ οἴκου Teubner. Τὸ ἔργον αὐτὸ ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο μέρη, εἰς τὸ πρῶτον τῶν ὁποίων ἀναπτύσσεται, μὲ θαυμαστὴν σαφήνειαν, μία ἀπλοποιημένη θεωρία τῶν μερικῶν διαφορικῶν ἐξισώσεων, ἐνῶ εἰς τὸ δευτέρον ὁδηγεῖται ὁ ἀναγνώστης εἰς τὸ σύνορον σχεδὸν τῆς τότε σχετικῆς ἐρεῦνης. Αἱ θεμελιώδεις ἀρχαὶ τοῦ Λογισμοῦ τῶν Μεταβολῶν ἐξετάζονται ἐδῶ μὲ λογικὴν αὐστηρότητα καὶ πρωτοτυπίαν τοιαύτην, ὥστε μαζὶ μὲ τὰς πολυπλεύρους ἐφαρμογὰς του νὰ ἐξυπερετῆται πλήρως ὁ σκοπὸς τοῦ κλάδου αὐτοῦ τῶν Μαθηματικῶν ὡς θεραπευαίνιδος τῆς Μηχανικῆς. Ἡ ἀπαράμιλλος ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ ἔργου καὶ ἡ ἁρμονία τῶν διαφόρων μερῶν του, γνωρίσματα χαρακτηριστικὰ ὄλων τῶν συγγραμμάτων τοῦ Καραθεοδωρῆ, καθιστοῦν τὸ ἔργον τοῦτο ἀντικείμενον θαυμασμοῦ, ἀνεξάντλητον δὲ πηγὴν διὰ περαιτέρω ἐρεῦνας.

Αἱ βαθεῖς εἰς ἰδέας ἐργασίαι τοῦ Καραθεοδωρῆ εἰς τὸν Λογισμὸν τῶν Μεταβολῶν τοῦ ἐπέτρεψαν ὅπως ἐργασθῆ παραγωγικῶς καὶ εἰς τὴν Γεωμετρικὴν Ὀπτικήν, ἀποθησαύρησιν τῶν σχετικῶν ἀποτελεσμάτων ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ τὸ ἤδη μνημονευθὲν βιβλίον του «Γεωμετρικὴ Ὀπτική».

Ἐξ ἄλλου, ὁ Καραθεοδωρῆ συνέβαλε σπουδαίως εἰς τὴν διαλεύκανσιν τῶν λογικῶν ἀρχῶν καὶ εἰς τὸν πλουτισμὸν τῆς μαθηματικῆς Φυσικῆς μὲ τὰς ἐργασίας του εἰς τὴν Θερμοδυναμικὴν καὶ τὴν ἀξιοματικὴν τῆς εἰδικῆς Θεωρίας τῆς Σχετικότητος. Ἡ ἐργασία («Ἐρευνα τῶν ἀρχῶν τῆς Θερμοδυναμικῆς»), δημοσιευθεῖσα τὸ 1909 εἰς τὸ *Mathematische Annalen*, εἶναι μία ἀπὸ τὰς πρώτας ἐργασίας εἰς τὴν Φυσικὴν τοῦ Καραθεοδωρῆ, δυναμένη νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς ἰδιαίτερος ἀξιόλογος. Εἰς αὐτὴν ἀνακαλύπτει οὗτος τὰς γενικὰς ἀρχὰς τῆς Θερμοδυναμικῆς, ἀπὸ τὰς ὁποίας, διὰ μέσου τῶν Μαθηματικῶν, δύναται ν' ἀναπτυχθῆ ὁλόκληρον τὸ οἰκοδόμημα τοῦ κλάδου αὐτοῦ τῆς Φυσικῆς. Ἰδιαίτερος τὸ δεύτερον ἀξίωμα τῆς Θερμοδυναμικῆς ἀναφέρεται εἰς κάθε κλασσικὸν σύγγραμμα, εἰς συμπλήρωσιν τῶν διατυπώσεων τῶν *Celvin* καὶ *Clausius*. Εἰς τὴν ἐργασίαν «Περὶ τῆς ἀξιοματικῆς τῆς εἰδικῆς Θεωρίας τῆς Σχετικότητος», ἀνακοινωθεῖσαν καὶ δημοσιευθεῖσαν, τὸ 1924, εἰς τὰ Πρακτικὰ τῆς Τάξεως τῶν Φυσικῶν καὶ Μαθηματικῶν Ἐπιστημῶν τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Βερολίνου, δεικνύει ὁ Καραθεοδωρῆ ὅτι ἡ Ἀξιοματικὴ αὐτὴ ἤμπορεῖ νὰ ἀπλοποιηθῆ, κατὰ τρόπον καταπλήσσοντα, ἐὰν βασίση κανεὶς τὴν ὅλην θεωρίαν μόνον ἐπὶ χρονικῶν ἐννοιῶν. Εἶναι δηλαδὴ δυνατὸν τὸ ἀξίωμα διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ φωτὸς νὰ δομηθῆ χωρὶς τὴν χρῆσιν τῆς μετρήσεως μηκῶν καὶ χωρὶς προηγουμένην εἰσαγωγὴν τῆς ἐννοίας τῆς ταχύτητος. Τὸ μόνον ποὺ ἀπαιτεῖται, καὶ ποὺ παρέχει ἀφ' ἑαυτοῦ φυσικὸν μέτρον διὰ τὰ μήκη καὶ γωνίας, εἶναι αἱ πρωταρχικαὶ χρονικαὶ ἐννοιαὶ αἱ χαρακτηριζόμεναι ἀπὸ τὰς λέξεις («πρότερον»), («ἕστερον») καὶ («σύγχρονον»).

Εἶναι ἀξιοσημείωτον τὸ λεχθὲν κάποτε, ὅτι ἂν ὁ Καραθεοδωρῆ δὲν ἦτο τόσον μέγας μαθηματικὸς καὶ πάλιν ἡ θέσις του μεταξὺ τῶν φυσικοθεωρητικῶν θὰ ἦτο λίαν ἐπιζήλος.

Τὰ μαθηματικὰ ὀφείλουν πολλὰ εἰς τὴν ὀξύνουν, βαθεῖαν καὶ διανυγῆ σκέψιν τοῦ Καραθεοδωρῆ καὶ εἰς ἄλλον σημαντικὸν κλάδον, τὸν κλάδον τῆς «Θεωρίας τῶν (μυγαδικῶν) Συναρτήσεων». Ἦδη, τὸ 1905, ἔχομεν μίαν λαμπρὰν ἀνακοίνωσίν του εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Παρισίων σχετικὴν μὲ τὸ περίφημον θεώρημα - *Picard*. Ἡ πλειάς, ὅμως, τῶν πλέον δημιουργικῶν του ἐργασιῶν ἐπὶ τοῦ κλάδου ἐκείνου ἀφορᾷ εἰς τὴν Σύμμορφον Ἀπεικόνισιν. Εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ κλάδου αὐτοῦ δὲν ἔπαυσεν ὁ Καραθεοδωρῆ νὰ ἐπανέρχεται μὲ νέα πάντοτε καὶ βαθυστόχαστα ἀποτελέσματα. Σήμερον, χάρις εἰς τὴν βαθύνουν συμβολὴν του, ἡ ἀπόδειξις τοῦ λεγομένου «θεωρήματος - ἀπεικονίσεως» διεμορφώθη εἰς ἐκπληκτικὸν βαθμὸν ἀπλῆ. Εἰς τὰς ἐπὶ τῆς Σύμμορφου Ἀπεικονίσεως θεμελιώδεις ἐργασίας τῶν *Schwarz*, *Poincaré* καὶ *Koebe*, αἱ ὁποῖαι ἐπέτρεπον τὴν δυνατότητα τῆς συμμόρφου ἀπεικονίσεως τοῦ ἐσωτερικοῦ ἁπλῶς συνεκτικῶν χωρίων ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ κύκλου, ἔμενον ἀνοικτὸν τὸ θέμα τῆς ἀπεικονίσεως τῶν συνοριακῶν σημείων τῶν ἐν λόγῳ χωρίων.

Κατὰ τὴν σύμμορφον, τώρα, ἀπεικόνισιν τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐνὸς χωρίου περικλειομένου ὑπὸ γραμμῆς τοῦ *Jordan* ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ κύκλου, παρατηρήθη ὅτι εἰς σημεῖον τῆς περιφερείας τοῦ κύκλου ἤμπορεῖ ν' ἀντιστοιχῇ τέλειον καὶ συνεκτικὸν σύνολον τοῦ συνόρου τοῦ χωρίου. Αὐτὸ ὠδήγησεν εἰς τὸ νὰ θεωρῆται τὸ σύνολον ἐνὸς χωρίου ὡς συνιστάμενον, ἀντὶ σημείων, ἀπὸ γενικὰ μορφώματα, τὰ ὁποῖα εἰς τὴν ἀπλοστάτην περίπτωσιν ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἓνα μόνον σημεῖον. Διὰ τὰ μορφώματα, τὰ ὁποῖα ἐθεώρησεν ἀρχικῶς ὁ Καραθεοδωρῆ, ἐπρότεινεν ὁ *E. Schmidt* ἀξιοματικὸν ὄρισμὸν ἔχοντα, πλὴν τῆς ἐννοιολογικῆς ἀπλότητος, τὸ προσὸν τῆς δυνατότητος διακρίσεως, καθ' ἣν τὰ μορφώματα αὐτὰ ἦσαν, κατὰ κάποιον τρόπον, τὸ «ὑποκατάστατον» διὰ τὰ σημεῖα τοῦ συνόρου. Διότι, κατὰ τὸν ὄρισμὸν αὐτόν, βάσις ἦτο τὸ πρωταρχικὸν αἴτημα κατὰ τὸν *Εὐκλείδειον* ὄρισμὸν τοῦ σημείου, καθ' ὃν «σημεῖον ἐστίν, οὗ μέρος οὐδέν». Οὕτω προέκυψεν ἡ ὑπὸ τοῦ Καραθεοδωρῆ εἰσαχθεῖσα τοπολογικὴ ἔννοια, γνωστὴ εἰς τὴν μαθηματικὴν βιβλιογραφίαν μὲ τὸν ὄρον, πὸν ἔδωκεν ὁ ἴδιος, *Primende*. Ἀπὸ τὴν σειρὰν τῶν σχετικῶν ἐρευνῶν προῆλθε τὸ ἤδη μνημονευθὲν σύγγραμμα «*Conformal Representation*», ἐκδοθὲν ἀγγλιστὶ τὸ 1932.

Ἄλλην, ὅχι μικροτέρας σπουδαιότητος, συμβολὴν τοῦ Καραθεοδωρῆ εἰς τὴν θεωρίαν τῆς Συμμόρφου Ἀπεικονίσεως ἀποτελοῦν αἱ ἔρευναι αὐτοῦ εἰς τὰς ἀπεικονίσεις τετραδιαστάτου χώρου, αἱ παρεχόμεναι ἀπὸ ἀναλυτικὰς συναρτήσεις δύο μιγαδικῶν μεταβλητῶν.

Ἡ ἀνατροπὴ, ἐξ ἄλλου, τὴν ὁποῖαν ἐπέφερον αἱ ἔρευναι, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος μας, εἰς τὴν Θεωρίαν τῶν Πραγματικῶν Συναρτήσεων, ὠδήγησαν τὸν Καραθεοδωρῆ εἰς τὸ νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὴν «Θεωρίαν τοῦ Μέτρου». Τὴν θεωρίαν αὐτὴν κατώρθωσεν οὗτος νὰ θεμελιώσῃ ἐπὶ ἐξαιρετικῶς ἀπλῶν ὀρισμῶν καὶ ὑποθέσεων εἰς τρόπον, ὥστε ἡ θεωρία αὐτὴ νὰ κερδίσῃ εἰς σαφήνειαν καὶ κομψότητα. Ἡ πρώτη ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ ἐργασία «Περὶ τοῦ γραμμικοῦ Μέτρου Σημειοσυνόλων - Γενίκευσις τῆς ἐννοίας τοῦ μήκους» ἐπροξένησε ζωηρὰν ἐντύπωσιν εἰς τοὺς μαθηματικούς κύκλους τοῦ *Göttingen* ἀπετέλεσε δὲ τὴν βᾶσιν διὰ τὸ περίφημον σύγγραμμα τοῦ Καραθεοδωρῆ «Πανεπιστημιακαὶ παραδόσεις περὶ τῶν Πραγματικῶν Συναρτήσεων», (*Vorlesungen über reelle Funktionen*, Teubner, 1918). Εἰς τὸ σύγγραμμα αὐτὸ ἐπιτυγχάνεται ἡ ἀνάπτυξις τῶν βασικῶν ἀρχῶν τῶν ἀναγκαιουσῶν διὰ τὴν ἰδρύσιν τῆς Θεωρίας τῶν Πραγματικῶν Συναρτήσεων ἀμέσως ἐκ τῶν εἰς τὴν ἀρχὴν ἐκτιθεμένων ἀξιωματικῶν τῶν πραγματικῶν ἀριθμῶν, ἄνευ ἄλλων ὑποθέσεων ἢ παραδοχῶν. Ἐπίσης πραγματεύονται ἐδῶ αἱ κατὰ *Lebesgue* ἔννοια Μέτρον καὶ Ὀλοκληρώσεως κατὰ τρόπον, ὥστε ἡ παλαιότερα θεωρία *Μετρησίμου* καὶ Ὀλοκληρώματος νὰ ἐντάσσωνται ἀφ' ἑαυτῶν εἰς τὴν νέαν αὐτὴν ἔκθεσιν.

Δευτέρα έκδοσις τοῦ ὠραίου αὐτοῦ συγγράμματος, γενομένη τὸ 1928, δὲν ἤργησε νὰ ἐξαντληθῆ ἔντος συντόμου χρονικοῦ διαστήματος. Οὕτως, ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος Teubner ἐπανέρχεται μὲ τὴν παράκλησιν καὶ τρίτης ἐκδόσεως τοῦ ἔργου. Ἐν τῷ μεταξύ, ὅμως, αἱ ἔννοιαι τῆς συναρτήσεως καὶ τοῦ ὀλοκληρώματος ἐπεξετάθησαν, ἀπὸ τὸν Γάλλον μαθηματικὸν R. M. Frechet, εἰς ἀφηρημένους χώρους, ἀντὶ τῶν συνήθων. Ἦτο φυσικὸν ὁ Καραθεοδωρῆ νὰ ζητήσῃ, κατὰ τὴν τρίτην αὐτὴν ἔκδοσιν, νὰ ὑπαγάγῃ τὴν Θεωρίαν τοῦ Lebesgue εἰς γενικωτέρας θεωρίας, ἀναχωρῶν ἀπὸ τοιοῦτους ἀφηρημένους χώρους. Παρατήρησεν, ὅμως, τότε ὅτι καὶ τὰ σημεῖα ἐνὸς ἀφηρημένου χώρου, ὅπως ἐκεῖνα τοῦ συνήθους, ἦσαν στοιχεῖα π ρ ὠ τ α, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι δὲν περιεῖχον, ἐκτὸς ἑαυτῶν καὶ τοῦ κενοῦ συνόλου, ἄλλα τινα στοιχεῖα. Τοῦτο ἤγαγε τὸν Καραθεοδωρῆ εἰς τὴν σκέψιν, ὅτι κατὰ τὴν μόρφωσιν τοῦ (ὄρισμένου) ὀλοκληρώματος ἢ ὑπαρξίς τοιοῦτων πρώτων στοιχείων εἶναι τελειῶς περιττή, ὅπως ἄχρηστος εἶναι καὶ εἰς ὅλα τὰ θεμελιώδη ἔννοιολογικὰ μορφώματα τοῦ Ὀλοκληρωτικοῦ Λογισμοῦ, δηλαδὴ τὸ «συνένωμα», τὴν «ἀλληλοτομίαν», τὸ «μέτρον», τὸ «μετρήσιμον», τέλος εἰς αὐτὸν τὸν ὄρισμὸν «συναρτήσεως» ἐπὶ σημειοσυνόλου. Τὴν ἐντεῦθεν προκύψασαν ὀλόκληρον σειρὰν νέων ἐρευνῶν του, δὲν ἠδύνατο νὰ ἀγνοήσῃ ὁ Καραθεοδωρῆ κατὰ τὴν σχεδιασθεῖσαν τρίτην αὐτὴν ἔκδοσιν τῶν «Πραγματικῶν Συναρτήσεων». Τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς προγραμματισθείσης, χωρὶς βλάβην τῆς παιδαγωγικῆς τῆς ἀξίας, εἰς τρεῖς τόμους, δὲν ἐπρόλαβε δυστυχῶς ὁ Καραθεοδωρῆ νὰ ἐπεξεργασθῆ παρὰ μόνον τοὺς δύο πρώτους τόμους. Ὁ πρῶτος τῶν τόμων αὐτῶν, ἀφιερωμένος εἰς τοὺς πραγματικοὺς ἀριθμούς, τὰ σημειοσύνολα καὶ τὰς πραγματικὰς συναρτήσεις, διαφέρει ἀπὸ τὸ πρῶτον τρίτον τοῦ ἀρχικοῦ ἔργου ὡς πρὸς τὴν διάταξιν τῆς ὕλης καὶ τὰς μεθόδους, ἐπιτρεπούσας τὰς μετέπειτα γενικεύσεις. Ἡ συγγραφή τοῦ δευτέρου τόμου ἀπετέλεσε τὸ «κύκνειον ἄσμα» τοῦ Καραθεοδωρῆ, μὴ ἐπιζήσαντος τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς. Ὁ θάνατός του ἐπῆλθεν ἐν τῷ μεταξύ τὴν 2αν Φεβρουαρίου τοῦ 1950.

Δύο ἔτεροι τόμοι, ὑπὸ τὸν τίτλον «Θεωρία τῶν (μιγαδικῶν) Συναρτήσεων», ἐξεδόθησαν, ὅπως καὶ ὁ δεύτερος τόμος τῶν «Πραγματικῶν Συναρτήσεων», διὰ τοῦ ἐλβετικοῦ οἴκου Birkhaeuser, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καραθεοδωρῆ. Ἄς σημειωθῆ ὅτι ἡ κριτικὴ ὑπεδέχθη τὴν «Θεωρίαν τῶν Συναρτήσεων», τῆς ὁποίας τὸ χειρόγραφον ἐπρόφθασεν ὁ Καραθεοδωρῆ νὰ ἔχῃ καθ' ὅλα ἔτοιμον ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του, ὡς ἔργον προελθὸν ἀπὸ τὴν χεῖρα ἐνὸς ἀληθοῦς ἀριστοτέχνου. Τὸ ἔργον αὐτὸ ἐθεώρει καὶ ὁ δημιουργὸς του ὡς τὸ ἐξοχώτερον τῶν συγγραμμάτων ὀλοκλήρου τῆς ζωῆς του.

Ἡ ἀνωτέρω εἰς ἀδράς γραμμὰς σκιαγράφησις δὲν ἀναφέρεται ποσῶς εἰς ὀλόκληρον τὴν ἐπιστημονικὴν παραγωγὴν ἐνὸς τῶν μεγαλυτέρων μαθηματικῶν τοῦ

αἰῶνος μας. Διότι ὁ Καραθεοδωρῆ ὑπῆρξεν ἓνα πολύπλευρον καὶ πολυσύνθετον πνεῦμα, κυρίαρχον εἰς πλείστους τομεῖς τῶν καθαρῶν καὶ ἐφηρμοσμένων Μαθηματικῶν μὲ οὐσιαστικὴν εἰς τοὺς τομεῖς αὐτοὺς συμβολήν. Ἦτο πράγματι προικισμένος μὲ τὸ χάρισμα ἐκεῖνο τῆς («καθολικότητος») εἰς τὸν χῶρον τῆς ἐπιστήμης του, τὸ ὁποῖον ἡ Φύσις ἐπεφύλαξεν εἰς ἐκλεκτὰ τέκνα της. Ὅτι ἐκπλήσσει περισσότερον εἰς αὐτὸν εἶναι ἢ ἰκανότης μιᾶς βαθείας ἀφαιρετικῆς δυνάμεως, συνδεδυασμένη μὲ ἐκείνην τῆς ἐφαρμογῆς τῆς θεωρίας εἰς τὴν πράξιν. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν ἤμπορεῖ νὰ θεωρηθῆ ὡς συνεχιστὴς τῆς ὀλιγαριθμοῦ χορείας τῶν κορυφαίων ἐπιστημόνων καὶ ἐρευνητῶν, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁποίων τοποθετεῖται ὁ πρόγος του Ἄρχιμήδης.

Αἱ περισσότεραι ἀπὸ τὰς πολυπληθεῖς — ὑπερεκατοντεσσαράκοντα — ἐργασίας τοῦ Καραθεοδωρῆ ἀποτελοῦν σταθμὸν διὰ τὰ Μαθηματικά, πλουτίσασαι αὐτὰ μὲ νέας ἰδέας καὶ πρωτοτύπους μεθόδους, ἐργασίαι αἱ ὁποῖαι θὰ μείνουν ἀπόκτημα ἐς αἰεί. Ἄς τονίσωμεν, ὅτι μεταξὺ τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν ὑπάρχον καὶ ἀνακρινώσεις εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν, καταχωρημένοι εἰς τὰ «Πρακτικά» αὐτῆς. Ἡ μαθηματικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Ἀμβούργου, ἡ ὁποία σημειωτέον χαίρει ἰδιαιτέρας φήμης, τιμῶσα τὸν Καραθεοδωρῆ ὄτε ἀκόμη ἦτο οὗτος ἐν ζωῇ ἔθεσε τὴν προτομὴν του εἰς τοὺς χώρους τοῦ Σεμιναρίου αὐτῆς. Πλὴν τῶν Ἀκαδημιῶν Βερολίνου καὶ Ἀθηνῶν καὶ πολλὰ ἄλλαι Ἀκαδημίαι κατέλεγον τὸν Καραθεοδωρῆ μεταξὺ τῶν ἐπιλέκτων μελῶν των ὅπως αἱ Ἀκαδημίαι τοῦ Göttingen, τοῦ Μονάχου, τῆς Βολωνίας, τῆς Ρώμης ἢ Academia dei Lincei καὶ ἄλλαι. Εἰς τὸ διεθνὲς Συνέδριον τῶν Μαθηματικῶν εἰς Oslo, τὸ 1936, ὑπῆρξεν λόγῳ τοῦ κύρους του ὁ εἰσηγητὴς διὰ τὴν πρώτην ἀπονομὴν τοῦ Fields - Medaille, δηλαδὴ τῆς ὑψίστης διακρίσεως διὰ τὰ Μαθηματικά, παραβαλλομένης μὲ τὸ βραβεῖον Nobel καὶ ἀπονεμομένης ἔκτοτε εἰς τὰ διεθνή μαθηματικὰ Συνέδρια.

Τὸ ἐνδιαφέρον καὶ ἡ εὐρύτης τῶν γνώσεων τοῦ Καραθεοδωρῆ καὶ εἰς μὴ μαθηματικὸς κλάδους ἦσαν ἀπαραμίλλοι. Τὰ κλασσικὰ γράμματα, ἡ Ἱστορία, ἡ διεθνὴς Λογοτεχνία, ἰδιαιτέρως ἡ ἀγγλικὴ καὶ ἡ γαλλικὴ, ἡ Γεωγραφία κ.ἄ. ἀπετέλουν τομεῖς εἰς τοὺς ὁποίους ἐκινεῖτο ἀνέτως. Ἄς σημειωθῆ ἀκόμη ὅτι ἐμελέτα τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς εἰς τὸ πρωτότυπον. Ἀλλὰ καὶ αἱ σφηροειδεῖς καὶ ἱερογλυφικαὶ ἐπιγραφαὶ περιελαμβάνοντο εἰς τὰ πεδία τῶν ἰκανοτήτων καὶ τοῦ ἐνδιαφέροντός του, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ὠφείλετο ἀναμφιβόλως εἰς τὴν εἰς Αἴγυπτον παραμονὴν του. Ὁ πανεπιστημιακὸς καθηγητὴς τῶν Μαθηματικῶν W. Weaver, διευθύνων ἄλλοτε τὸ τμήμα τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν τοῦ Ἰδρύματος Rockefeller εἰς

Ν. Ὑόρκη, συνήθιζε νὰ διηγῆται ἐνδιαφερούσας ἱστορίας περὶ τῆς τελευταίας αὐτῆς ἱκανότητός του, τῆς ὁποίας ὁ ἴδιος ὁ *Weaver* εἶχε προσωπικὴν πείραν. Ἐξ ἄλλου, εἰς πολλοὺς ἀπὸ ὑμᾶς θὰ εἶναι ἴσως γνωστὴ μία ἐργασία τοῦ Καραθεοδωρῆ διὰ τὴν μεγάλην πυραμίδα τοῦ Χέοπος εἰς τὸ *Bulletin de l'Académie Royale de Bruxelles*, τὸ 1901, καθὼς καὶ ἄλλη ἐργασία, δημοσιευθεῖσα εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα τῶν Ἀθηνῶν, τὸ 1937, «Περὶ τῶν καμπυλῶν τοῦ στυλοβάτου τοῦ Παρθενῶνος καὶ περὶ τῆς ἀποστάσεως τῶν κίονων αὐτοῦ».

Ἡ πολύτιμος καὶ πλουσία βιβλιοθήκη τοῦ Καραθεοδωρῆ, μέρος τῆς ὁποίας μάλιστα ἐδωρήθη εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν, περιελάμβανεν ὄχι μόνον τόμους τῶν θετικῶν, ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἄλλων ἐπιστημῶν.

Ἡ ψυχικὴ ἀνάτασις, τὴν ὁποίαν ἐνέπνεεν ἡ ἀκτινοβόλος προσωπικότης του, παραμένει ἀνεξίτηλος εἰς ὅσους ἠτύχησαν νὰ εὗρεθοῦν εἰς τὸν εὐρὸν κύκλον τῶν γνωριμιῶν του, εἴτε ὡς μαθηταί, εἴτε ὡς φίλοι του. Ἰδιαίτερος ἡ κατοικία του εἰς Μόναχον ἦτο ἀνοικτὴ διὰ κάθε συμπατριώτην του διαμένοντα εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν ἢ διερχόμενον ἀπλῶς ἀπὸ αὐτὴν.

Ὡς οἰκογενειάρχης ἠτύχησεν ὁ ἴδιος νὰ περιβάλλεται ἀπὸ ἀφοσιωμένην σύζυγον, τὴν ἀρχόντισσαν Εὐφροσύνην τὸ γένος ἐπίσης Καραθεοδωρῆ, καὶ τὰ δύο προσφιλῆ του τέκνα, τὸν υἱὸν του Στέφανον, γενόμενον διδάκτορα τῆς κλασσικῆς Φιλολογίας εἰς Γερμανίαν, καὶ τὴν καθ' ὅλα ἔξοχον κόρην του, τὴν Δέσποιναν, τυχοῦσαν ὁμοίως πανεπιστημιακῆς μορφώσεως εἰς τὰ Νομικά.

Ὅπως δὲ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες πρόγονοί του, ἔτσι καὶ ὁ Καραθεοδωρῆ ἠρέσκετο νὰ σκέπτεται κάμων μακροὺς περιπάτους. Ὁ ἴδιος συνήθιζε νὰ λέγῃ ὅτι ὡς σπουδαστῆς εἰς *Göttingen* καθίστατο κοινῶς τῶν ἐπὶ τάπητος βασικῶν μαθηματικῶν προβλημάτων συμμετέχων τακτικῶς εἰς τοὺς μακροὺς περιπάτους τῶν καθηγητῶν τῆς ἐκεῖ μαθηματικῆς Σχολῆς. Καὶ εἰς μεγάλην, ὅμως, ἡλικίαν τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν διετελεῖ καθηγητῆς εἰς Μόναχον, ἐπεξεργάζετο εἰς τὸν νοῦν του πολλὰς ἀπὸ τὰς πρωτοτύπους ἰδέας του ὅπως καὶ αὐτὰς τὰς πανεπιστημιακὰς του παραδόσεις, βαδίζων ἀπὸ τῆς οἰκίας του—εἰς *Rauchstrasse 8*—διὰ τὸ Πανεπιστήμιον μέσω τοῦ («ἀγγλικοῦ κήπου»), μίαν ἀπόστασιν τεσσάρων περίπου χιλιομέτρων.

Ἡ μετριοφροσύνη του διὰ τὰ ἴδια ἐπιτεύγματα ἦτο παροιμιώδης. Ἀντιθέτως ἐξεδηλώνετο μὲ ἐνθουσιασμόν διὰ κάθε οὐσιαστικὴν ἐπιπόνησιν ἄλλου, ἐνῶ ἦτο τελείως ξένος πρὸς κάθε ἐπίδειξιν ἢ ἐπιτήδευσιν.

Ἡ πανεπιστημιακὴ του διδασκαλία εἶχε κάτι τὸ ἰδιότυπον, ἐνθυμίζουσα πολλάκις τὴν ἐκμαιευτικὴν μέθοδον προϋπέθετε δὲ ὅπωςδήποτε ἀκροατάς, οἱ ὅποιοι ἦσαν εἰς θέσιν νὰ τὸν παρακολουθήσουν εἰς τὰ μεγάλα διανοητικὰ του βήματα. Ἀπὸ

ἐκεῖνον ὁ μαθητὴς δὲν ἐδιδάσκετο ἀπλῶς γνώσεις ἀλλὰ, πρωτίστως, τὸν τρόπον σκέψεως καὶ ἐρεῦνης.

Τέλος, μαζὶ μὲ τὸν μεγάλον μαθηματικὸν ὁ Καραθεοδωρῆ συνεδύαζε καὶ τὸν ἐξαιρετὸν ἄνθρωπον, πρᾶγμα εἰς τὸ ὁποῖον συνετέλεσαν ἡ οἰκογενειακὴ του καλλι-
έργεια καὶ τὸ κοσμοπολιτικὸν περιβάλλον εἰς τὸ ὁποῖον ἀνετράφη καὶ ἔδρασεν. Ὁ
διαπρεπὴς ἀμερικανὸς καθηγητὴς *Garrret Birkhoff*, ὅστις ἐπὶ τι διάστημα εἶχεν ἐργα-
σθῆ μετὰ τοῦ Καραθεοδωρῆ εἰς Μόναχον καὶ εἶχε τὴν εὐκαιρίαν οὕτω νὰ τὸν γνω-
ρίσῃ ἐκ τοῦ πλησίον ὡς ἐπιστήμονα καὶ ὡς ἄνθρωπον, ἐξεφράζετο δι' αὐτὸν μὲ τὰς
λέξεις «*He was really a great man*».

Ὅταν ὁ μέγας *Max Planck* ἐχαιρέτα, τὸ 1919, ἐκ μέρους τῆς Ἀκαδημίας
Ἐπιστημῶν τοῦ Βερολίνου τὴν εἴσοδον τοῦ Καραθεοδωρῆ εἰς αὐτὴν ἔλεγεν ὅτι
«ἡ σημαντικὴ ἐκεῖνῃ ἡμέρᾳ διὰ τὴν ἀντιπροσώπευσιν τῶν Μαθηματικῶν εἰς τὴν
Ἀκαδημίαν ἔδιδε νέον αἶμα εἰς μίαν ἤδη ἔνδοξον ἐποχὴν δι' αὐτὴν καὶ ὅτι ἐνεκαι-
νίαζε νέαν ἄνθησιν αὐτῆς».

Τοῦ ἐπιφανοῦς αὐτοῦ τέκνου τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῆς Ἑλλάδος, ἡ Ἀκαδημία
Ἀθηνῶν εἶναι σήμερον εὐλαβῶς μνήμων, ἀποτίουσα ἰδιαίτερον τιμὴν πρὸς ἓνα τῶν
παλαιῶν καὶ ἐνδόξων αὐτῆς μελῶν.
